

cientibus masculis succedere valeant. tit. XII. a. 8.

94. *Fœmina in feudo investita non repellitur a masculo postea nato, nisi hic tempore investituræ jam fuerit in utero matris. Fœtus in utero gaudet privilegiis nati.* — Cæterum si fœmina feudum actu acquisivit, non excluditur ab illo per masculum postea primum natum, uti contra Forster. tradit communis, et sequitur Engel, h. t. n. 20. Ratio est, quia jure jam quæsito nemo sine culpa privandus est: et « legitime factum retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari, » reg. 73. jur. in 6. Excipe casum, quo nascitur agnatus, qui, dum fœmina accipiebat feudum, jam jacebat in utero et, perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur, quoties de commodis ipsius partus quæritur: quanquam alii, antequam nascatur, nequaquam prosit, l. VII. et l. penult. ff. de Statu hominum.

95. *Fœmina semel exclusa an censeatur perpetuo exclusa, controvertunt doctores.* — Porro, an fœmina per masculum aliquando exclusa, perpetuo censeatur exclusa, ita ut succedere amplius nequeat, licet ille masculus absque hæredibus moriatur, rursus gravissima est controversia inter doctores. Negativam in favorem fœminarum tenent Mynsinger, cent. 5. observ. 74; Rosenthal., cap. vii. concl. 44, Ludwol. et novissime Someting, in Semi-cent. controv. illustr. decide 5. controv. 4. Alii e contra, inter quos est Fachin., l. VII. cap. XLV. cum communiori, affirmativæ adherent ob textum l. l. Feud. tit. VI, § 1. ibi: « Quin etiam si quis eo tempore feudum acceperit, ut ejus descendentes masculi, et fœminæ illud habere possint: relicto masculo, ulterius fœminæ non admittuntur: » ubi per ly « ulterius » fœminas non amplius admittendas, consequenter perpetuo exclusas esse opinantur doctores citati, indeque inferunt, quod masculo hujusmodi sine hæredibus descendente feudum devolvatur ad dominum, quod non obscure insinuari videtur, cit. tit. VI. ad finem; ubi dicitur: « Et his omnibus casibus feudum amittitur, et ad dominum revertitur. » Fundamenta doctorum negativam tenentium solide et prolixè solvit Fachin., loco cit.

96. *Clerici et religiosi in feudis propriis regulariter non succedunt.* — Quæritur IV. An, et quando clerici ac religiosi in feudis succedant? vel prius acquisitum retinere valeant? Resp. I. Regulariter loquendo in feudis pro-

prie dictis servitium personale statui clericali inconveniens indispensabiliter requirentibus, clerici et religiosi succedere non tantum non possunt, sed prius habitum, postea clerici facti, dimittere debent. Mynsing., cent. 5. observ. 48, numer. 4; Jul. Clar., § Feudum q. 78; Rosenth., cap. vii. concl. 29; Fachin., lib. I. cap. xxxv; Pirhing, h. t. n. 21. cum communi aliorum. Textus est, lib. II. Feud. tit. XXX, ibi: « Ex hoc illud descendit, quod dicitur, clericum nullo modo in beneficium paternum debere succedere, etiamsi posteaquam habitum religionis assumpsit, postposuerit. Idem in omnibus, qui habitum religionis assumunt, ut conversi. Hi enim nec postea in feudo succedunt, et si quod habeant perdunt. » Concordat textus tit. XXVI. § Qui Clericus. ibi: « Qui clericus efficitur, aut votum religionis assumit, hoc ipso feudum amittit. » Item habetur tit. XXXVI. et tit. XXI. ubi etiam ratio assignatur illis verbis: « Eo quod desiit esse miles sæculi, qui factus est miles Christi: nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium. »

97. *Solvitur instantia.* — Nec dicas in feudo etiam proprio non esse necesse, quod vasallus personaliter inserviat, sed sufficere, quod vel aliud loco sui substituatur, vel dimidium reddituum unius anni de feudo domino subministret, prout clare patet ex textu lib. II. Feud. tit. LV. ibi: « Firmiter etiam statuimus, tam in Italia, quam in Alemania, ut quicumque indicta publica expeditione vocatus a domino, in eadem expeditione, spatium competentem temere venire supersederit, vel alium pro se domino acceptabilem mittere contempserit, vel dimidium redditus feudi unius anni, domino non subministraverit, feudum amittat, » etc. Atqui hoc etiam clerici præstare, et consequenter etiam feudo proprio succedere possunt.

98. Nam contra est, quod, uti bene advertit post Fachin., l. VII. cap. xxxv; Pirhing, h. t. n. 21. textus ille loquatur de illis vasallis, qui in feudis propriis regulariter, et jure succedere, eaque retinere valent, quales non sunt clerici, qui uti præcedenti n. claris textibus vidimus, regulariter et de jure nec in feudo succedere, nec ea retinere valent. Et certe positus superflui, ac sine omni effectu, quin et falsi essent omnes textus n. præced. citati, si clerici per substitutum servientes, vel dimidium reddituum ministrantes in feudis propriis regulariter, et jure succe-

dere, eaque retinere possent, prout consideranti patet.

99. *Clerici et religiosi in feudis propriis succedunt, si sunt annexa dignitati ecclesiasticæ, vel si vi investituræ, statuti, aut consuetudinis id eis competit.* — Resp. II. Clerici et religiosi succedere possunt in feudis cæterorum propriis, si ex prima investitura annexa sunt dignitati ecclesiasticæ. Fachin., lib. VII. c. XLV; Pirhing, loc. cit., arg. lib. II. Feud. tit. XL. et c. Verum. 7. de Foro compet. Patetque experientia, qua videmus, quod plures episcopi, et abbates in Germania, feuda propria imperialia possideant, et in iis successores succedant. Idem universaliter de quibuscumque clericis dicendum, si statuto vel consuetudine locali ita receptum sit, prout in Germania generalem hujusmodi consuetudinem vigere testatur cum aliis Pirhing, h. t. n. 22. Illustrissimus tamen dominus Schmidt in commentario ad tit. XII. a. 1. n. 13. dicit, se ut præfectum feudorum vi consuetudinis clericos ad successionem feudi nunquam admisisse, eo quod allegatam consuetudinem probare nullus potuerit.

100. *In feudis francis, fœmineis, hæreditariis, et aliis impropriis clerici, et religiosi succedere possunt.* — Resp. III. Clerici, et religiosi regulariter loquendo, de jure succedere possunt in omnibus feudis francis, hæreditariis, fœmineis, item illis, quæ nullum servitium personale, sed reale v. g. pensionem pecuniariam, exigunt; imo etiam in illis, quæ servitium quidem personale statui tamen clericali non incompatible, vel etiam incompatible, ita tamen requirit, quod vi investituræ, aut ex speciali concessione domini per substitutum servire liceat. Ita communis, signanter Fachin., l. VII. cap. xxxv; Pirhing, h. t. n. 22; Fagnanus, in c. Que in ecclesiis. 7. de Constitut.; Rosenthal, Clarus, Vult. Layman, et alii. Fundamentum est, quia in omnibus istis feudis cessat ratio, ob quam clerici a successione feudorum per liberos feudales sunt exclusi; videlicet, quia beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.

101. *Imo etiam monasterium, loco professi, quandiu talis religiosus vivit.* — Resp. IV. In feudis n. præced. allegatis succedit etiam monasterium bonorum capax loco sui religiosi professi, quandiu talis religiosus vivit; quo mortuo transit ad alios agnatos proximos, vel agnatis deficientibus ad dominum, Azorius, p. III. lib. X. q. 4; Clarus, § Feu-

dum. q. 78, n. 2; Innocentius, Joan. Andreas, Abbas, in c. In præsentia, de Probat.; Fagnanus, in c. Que in ecclesiis. 7. de Constit. n. 60; Pirhing, h. t. n. 23. et communis aliorum. Ratio est, quia cum monasterium succedat in aliis sui professi bonis, non est, cur non etiam in prædictis succedat feudis, utpote in quibus cessat ratio excludendi illud a successione.

102. *Ratio cur post mortem professi feudum non amplius retineat?* — Quod autem non perpetuo, sed tantum ad vitam professi, eoque mortuo ad agnatos transeat, ratio est; quia ut bene observat Engel, h. t. n. 24. alias conditio domini directi fieret deterior; cum monasterium nunquam moriatur, et feudum ordinarie, non ad quosvis, sed ordinarie tantum ad hæredes sanguinis transeat: nisi sit feudum perfecte hæreditarium, in quo non minus monasterium ac alii hæredes perpetuo succedere possunt. Felin., in c. In præsentia. 8. n. 48. de Probat.; Pirhing, h. t. n. 27, patetque ex ipsa natura feudi perfecte hæreditarii, utpote cui proprium est, ad quosvis hæredes transire juxta dicta superius n. 24.

103. *In feudis regularibus monasterium loco professi non succedit.* — Cæterum limitatur conclusio in feudis regalibus, regnis videlicet, ducatibus, marchionatibus, comitatibus, etc. Jul. Clar., § Feudum. q. 78; Barbosa, lib. III. Jur. eccl. univers., num. 2; Pirhing, h. t. n. 26; Engel, eod. n. 24. Et quidem de regno fatentur omnes, prout videre est apud Barbosam, loc. cit. quia valde indecens videtur, quod regia dignitas per monasterium repræsentetur, arg. can. Hoc nequaquam. 45. caus. 7. q. 1; et Glossa, in can. Scripsit. 26. § Dignitate. caus. 27. q. 2. De ducatibus, marchionatibus, comitatibus habet communis doctorum ac teste Barbosa, loc. cit. recepta consuetudo. Ratio est, quia similes dignitates ea mente, ac tacita conditione a regibus conferuntur, ut vasalli sua præsentia personali, et apparatu regiam majestatem in publicis actibus condecorare possint.

104. *Bene tamen in oppidis et castris jurisdictionem habentibus.* — Extendunt aliqui dictam limitationem ad quæcumque etiam oppida et castra jurisdictionem annexam habentia. Verum Barbosa, loc. cit. n. 3. cum aliis contrarium verius, juri que conformius censet; eo quod nullum assignari queat juris fundamentum, vi ejus monasterium succe-

dere non possit in feuda habentia jurisdictionem; quamvis enim officium iudicandi ipsis monachis prohibitum videatur, tamen non prohibentur jurisdictionem exercere et justitiam administrare partibus per alios ad id idoneos, id, quod consuetudine, quæ est optima legum interpretis, ubique praticari videmus.

105. *Muti, surdi, etc. succedunt in feudis quorum servitia præstare valent.* — Quæritur V. An muti, surdi, cæci, claudi, vel alias imperfecti, in feudis succedant? Dubium causant textus, l. II. *Feud.* tit. XXXVI. ibi: « Mutus et surdus, cæcus et claudus, vel aliter imperfectus, etiamsi sic natus fuerit, totum et feudum paternum retinebit, » Obertus, et Gerardus, et multi alii: quidam tamen dicunt eum, qui talis natus est, feudum retinere non posse; quia ipsum servire non valet. » Et lib. I. tit. VI. § 2. ibi: « Mutus feudum retinere non potest, scilicet, qui nullo modo loquitur: sed si feudum fuerit magnum, quo ei oblato se exhibere non valeat, tantum ei relinqui debet, unde se sustentare possit. »

106. Resp. I. Muti, surdi, etc. sive a natiuitate, sive aliunde tales existant, succedere possunt in omnibus illis feudis, in quibus non solum requiritur servitium reale, vel personale quidem, tale tamen, quod ipsi bene peragere, queunt. Fachin., lib. VII. cap. xxxiv; Azorius, p. III. lib. X. cap. viii. et communis aliorum. Probatur conclusio tum ex textu primo citato præced. n., tam ex eo, quod ratio cesset, ob quam surdi, muti, etc. feudorum incapaces redduntur: videlicet, « quia ipsum servire non valeant, » cit. lib. II. tit. XXVI.

107. *Non item in illis quorum servitia præstare nequeunt.* — Resp. II. Quando feudum est ita constitutum, ut personale et tale requirat obsequium, quod per mutum, surdum, etc. fieri nequit, et quod per substitutum peragi non conceditur, muti, surdi, etc. tunc in tali feudo non succedunt. Fachin., loc. cit. et alii. Idque patet ex ultimis verbis textus primi cit. lib. II. tit. XXXVI. et lib. I. tit. VI. Nec in contrarium quid probat prima sententia Obserti, et Gerardi, lib. II. *Feud.* tit. XXXVI. relata, ubi absolute ac sine distinctione muti, surdi, etc. capaces declarantur feudorum. Nam contra est, quod textus ille concordari debeat cum aliis juris textibus, in quibus aperte habetur, quod qui officium requisitum præstare nequit beneficium habere non possit; uti etiam patet

ex cit. lib. II. tit. XXI. « nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium. »

108. *Debet tamen de his, si magnos redditus habent, muto, surdo, etc., præstari honesta sustentatio.* — Notandum tamen, quod si feudum sit magnum, id est, habens copiosos redditus, honesta sustentatio inde præberi debeat cæco, claudus, etc., qui ratione impedimenti hujusmodi naturalis succedere impeditur lib. I. *Feud.* tit. VI. Imo tales servitia præstare impediti, in feudis plene etiam succedunt, si vigore investituræ vel consuetudinis, per alios servitia præstare licet; qualem consuetudinem communiter vigere testatur Azorius, loc. cit. quæst. 2.

§ IV.

DE JURIBUS ET OBLIGATIONIBUS, QUAS RATIONE FEUDI TAM DOMINUS, QUAM VASALLUS HABENT: ITEM DE CAUSIS, OB QUAS AMITTITUR FEUDUM.

109. *Domino competit jus proprietatis in feudo.* — Quæritur I. Quale jus competat domino feudi? Præter proprietatem et dominium directum, quod in rem feudalem dominus habet lib. II. *Feud.* tit. XXIII. jus ejus positivum consistit in obligationibus, quibus eidem obstrictus manet vasallus. Obligationes autem vasalli respectu domini sunt sequentes.

110. *Vasallus debet domino præstare obsequium, et jurare fidelitatem.* — Prima est, ut id, quod eidem in investitura imponitur, ipseque præstare promittit, fideliter exequatur. Et quidem in feudo proprio adigitur jurare quod domino esse velit fidelis, eique debitum præstare obsequium. Fidelitas autem, quam domino jurat, multum importat, quæ continetur in can. *De forma.* 18. caus. 22. q. 5. ubi Fulbertus episcopus interrogat, quidnam ratione fidelitatis, quam vasallus jurat domino feudi, debeatur? Sic respondet.

111. *Quidnam ratione fidelitatis debeat vasallus domino?* — « Qui domino fidelitatem jurat, ista sex semper in memoria habere debet, incolume, tutum, honestum, utile facile, possibile. Incolume videlicet, ne sit in damnum domino suo de corpore suo. Tutum, ne sit in damnum de secreto suo, vel munitionibus, per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit in damnum de sua justitia, vel de aliis causis, quæ ad honestatem ejus

pertinere videntur. Utile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile vel possibile, ne id bonum, quod dominus suus facere leviter poterat, faciat ei difficile, neve id, quod possibile erat, reddat ei impossibile. Ut fidelis hæc omnia nocumenta caveat, justum est. Sed quia non sufficit abstinere a malo, nisi fiat id, quod bonum est, restat, ut in sex prædictis consilium et auxilium domino suo fideliter præstet, si beneficio dignus videri vult, et salvus esse de fidelitate, quam juravit. » Qui textus etiam lib. II. *Feud.* tit. VI.

112. *De formula juramenti, vasallorum relative.* — Formula juramenti per extensum habetur cit. lib. II. tit. VII. quæ an ubique vigeat, et præstari debeat, locorum consuetudines attendi debent.

113. *Contingente mutatione ex parte domini vel vasalli, debet vasallus renovationem investituræ petere.* — Secunda obligatio est, ut contingente mutatione, sive ex parte domini, sive ex parte vasalli per mortem, vel alium casum, vasallus petat renovationem investituræ, petendoque dominum recognoscat, et ei fidelitatem juret, Textus est in lib. II. *Feud.* tit. XXIV.

114. *Pro renovatione investituræ de jure quidem nihil, de consuetudine tamen relevium datur: et quantum.* — Porro, quamvis de jure communi feudalis hæc investitura gratis danda sit, cum nullum vestigium in libris feudorum appareat, quod pro investitura nova aliquid solvi debeat, nihilominus, ut bene observat illustrissimus dominus Schmidt ad tit. XII. a. 8. *Jur. Bavar.* n. 1, communi fere omnium locorum consuetudine introductum habetur, ut pro nova investitura in recognitionem domini directi aliquid præstetur, quod « Relevium, » vulgo « den Lehenreich » vocant. In quonam autem consistat hoc relevium, particularis cujusvis loci consuetudo vel statutum attendi debet. In Bavaria debet vasallus contingente mutatione pro investitura feudi equestris « Retterlehen, einen Schieszeug geben, » cujus loco hodie porriguntur septem floreni, et quatuordecim crucigeri. Pro bursaticis, et aliis non equestribus, sed communibus et vulgaribus feudis vero solvere debet quinque pro centum de pretio, quo feudum tale venditur, vel æstimatur: ita clare statutum habetur tit. XII. a. 8. ubi etiam specialiter et expresse caveatur, ne duplex relevium « der Anfall und Abfahrt, » uti laudemium in emphyteusi petatur.

115. *Relevium inter et laudemium distinctio, quod illud, non item istud dari debeat mutatione contingente sive ex parte domini, sive ex parte vasalli: observatio circa jus Bavaricum.* — Est etiam aliud discrimen inter laudemium, et relevium, videlicet, quod illud tantum præstetur, quando fit mutatio ex parte emphyteutæ. Relevium vero etiam solvi debeat, sive fiat mutatio ex parte domini, sive ex parte vasalli, eo quod sive hac, sive illa mutatione contingente renovatio investituræ peti debeat, lib. II. *Feud.* tit. XXIV. Advertit tamen Schmidt, tit. XI. a. 4. quod, si ex parte vasalli mutatio fiat, de jure Bavarico relevium solvi debeat, sive per mortem, sive per alienationem mutatio contingat. E contra vero si ex parte domini mutatio emergat, relevium tunc tantum solvatur, si dominus moriatur, non item, si proprietatem suam vendat, vel alias alienet. Quod etiam clare habetur tit. XII. a. 8.

Præter enumeratas obligationes, sunt et aliæ, vi quarum ab aliquibus abstinere debet de quibus magis infra, quando agemus de causis, ob quas vasallus amittit feudum.

116. *Vasallus habet dominium utile in feudo.* — Quæritur II. Quale jus competat vasallo ratione feudi? Resp. Vasallus consequitur et habet dominium utile in feudo, ita ut rem feudalem libere administrare, eo uti et frui, cunctaque ea circa illud disponere possit, quæ meliorem, non item quæ deteriore reddunt conditionem feudi, textu claro, lib. II. *Feud.* tit. VIII. Num vero, et quomodo alienare quoque feudum valeat, dicitur infra.

117. *Quales obligationes habeat dominus feudi respectu vasalli.* — Resp. II. Præter dominium utile competit vasallo jus, quo sibi reciproce obstrictum et obligatum habet dominum feudi. Obligationes autem domini quas erga vasallum habet, potissimum sunt sequentes. I. Ut præstito fidelitatis juramento vasallum illico in possessionem mittat; et si moram fecerit, omnem utilitatem vasallo præstet. Textu claro, lib. II. *Feud.* tit. VII. Secundo si vasallum in re aliena sive scienter, sive ignoranter investiverit, præstare eidem evictionem debet cit. lib. II. tit. VIII. dummodo vasallus post lifem motam dominum, ut se defendat, debite monuerit. cit. lib. II, tit. XXV. ipseque vasallus tempore investituræ nesciverit, feudum sibi conferendum, rem esse alienam, cit. tit. XXV. et tit. VIII. ibi: « Qui enim alienæ rei sciens investituram acceperit, nisi facto speciali sibi